

* נהגים לכתוב פ"ג (הנשואים) – כמוכן בחגירת אבנט) עבדו ועבדו בני-ביתו לבקשת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ולשלחו (אם באפשרי – בו ביום) על-מנת לקראתו על הציון שלו.³⁹ נהגים להשתטח על קברי צדיקים⁴⁰, והנמצאים בקירוב מקום משתטחים על ציון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע⁴¹ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. מסתפרים⁴², וטובלים⁴³ במקווה טהרה לכבוד החג.⁴⁴ * כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הידור נוסף כל ראש-השנה⁴⁵. וכהוראה כללית נאמר: "בכל ראש-השנה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתרה [הידור]

39 ראה ספר-המנהגים ס"ע 95. בלוח השבועי לגי תמוז, גיליון תסו הערה 25, פורטו כמה מנהגים בקשר לכתובת פ"ג.
40 רמ"א ס"י תקפ"א ס"ד, וראה מטה אפרים שם ס"ג.
41 ספר-המנהגים ס"ע 55.
42 מדינא מותר גם אחר חצות, שו"ע אדה"ז ס"י רנא ס"ד (אך האר"י היה נוהג – כל השנה – להסתפר קודם חצות דווקא, כף-החיים שם ס"ק יט ומטה אפרים ס"י תקפ"א ס"ג. וכנראה אין מקפידין בזה).
43 מחצות היום, ליקוטי דיבורים ח"ג עמ' 865. ועיין אלף-המגן למטה אפרים ס"י תקפ"א ס"ק קכא. ליקוטי מהרי"ח ח"ב דף ז, ב.
44 ספר-המנהגים עמ' 56. אמנם במקור הבא, וברוב המקורות שהובאו ב"אוצר מנהגי חב"ד עמ' קנ"ד מדובר ב"ה עצמו, ובחלקם – לאחריו.

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גביאל גופין שיחיו

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמים • ניצוצות • זמנים

תעה

ערב שבת-קודש
פרשת נצבים-וילך
כ"ב באלול ה'תשס"ג

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ב באלול ה'תשס"ג – כ"ט באלול ה'תשס"ג

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	כ"ב באלול	ה' מלוה ולוה. פרק כה-כו.	ה' עדות. פרק יט.	מ"ע קצח.
ב'	כ"ג באלול	ה' טוען ונטען... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק כ.	מ"ע רמו.
ג'	כ"ד באלול	פרק ד-ו.	פרק כא.	מ"ע רמו.
ד'	כ"ה באלול	פרק ז-ט.	פרק כב.	מ"ע רמו.
ה'	כ"ו באלול	פרק י-יב.	ה' ממרים.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רמו.
ו'	כ"ז באלול	פרק יג-טו.	פרק ב.	מ"ע רמו.
ז'	כ"ח באלול	פרק טז. ה' נחלות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ג.	מ"ע רמו. רמח.
ח'	כ"ט באלול	פרק ג-ה.	פרק ד.	מ"ע רמח.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**	זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
א', כ"ב באלול	4:25	5:14	5:36	6:31	9:29	12:34	6:41.9	7.06
ב', כ"ג באלול	4:26	5:15	5:37	6:32	9:29	12:34	6:40.6	7.05
ג', כ"ד באלול	4:27	5:16	5:37	6:32	9:29	12:34	6:39.2	7.04
ד', כ"ה באלול	4:28	5:16	5:38	6:33	9:29	12:33	6:37.9	7.02
ה', כ"ו באלול	4:29	5:17	5:39	6:34	9:29	12:33	6:36.6	7.01
ו', כ"ז באלול	4:29	5:18	5:39	6:34	9:29	12:33	6:35.3	7.00
ז', כ"ח באלול	4:30	5:18	5:40	6:35	9:29	12:32	6:33.9	6.58
ח', כ"ט באלול	4:31	5:19	5:41	6:35	9:30	12:32	6:32.6	6.57

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים העמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
נצבים-וילך	6:05	6:20	6:11	6:22
ראש-השנה	5:56	6:11	6:02	6:13
ב' דראש השנה*	7:07	7:09	7:08	7:09

(* בליל ב' דרי"ה מדליקים נרות החג לא לפני הזמן הנקוב

עורך ראשי: **מנחם מענדל ברוך** • עורך: **שניאור-זלמן רודמן** • הגהה: **יוסף יצחק איידלמן**
 מר"ל: **מכון ליובאוויטש** שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: **הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב**
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

לוח השבוע

בסליחות אומרים תחנון (=וידוי) אפילו לאחר עלות-השחר, אבל לא בתפילה¹².

בפיוט "שלוש-עשרה מידות" יש כמה וכמה שינויים שתוקנו ב'סליחות' בהוצאות האחרונות (מוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)³⁰.

את הקטע "אל תבוא במשפט עמנו" אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק.

את הפסוקים "אל תבוא", "והוא ישפוט" נפוץ לאומרים ביחד כפסוק אחד³¹.

היום אין תוקעים בשופר³², ומי שצריך לתקוע בראש-השנה ולא הספיק להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור³³.

אחרי התפילה³⁴ אומרים 'סדר התרת נדרים'³⁵, במניין עשרה אנשים כשרים³⁶ (ולכל הפחות צריך שיהיו לפניו שלושה)³⁷.

* עורכים מגבית ומחלקים 'צורכי החג' לראש-השנה ולכל חגי תשרי לזקוקים לזה (ברומה ל"מעות חיטים" קודם הגי-הפסה)³⁸.

הוראת נשיאינו הקדושים ומנהג משנים רבות, אשר היורד לפני התיבה, ובפרט בימים הנוראים, יעבור תחילה על כל התפילות, ובפרט על כל הפיוטים, לדעת לכל הפחות פירוש המילות כפשוטו, וכמוכן מאליו לדעת דיני התפילה בכלל, ודיני הש"ץ בפרט. ואף אם עשה כך לפני שנה, יעשה כן גם בכל שנה כמה ימים קודם שיוורד לפני התיבה בתור ש"ץ²⁵. כמוכן, על התוקע והמקריא ללמוד היטב את דיני התקיעות כהלכתן, כולל הטעויות והספקות השכיחות בהן²⁶.

יום שישי

כ"ט באלול, ערב ראש-השנה²⁷

בקריאת-שמע שעל-המיטה אומרים תחנון²⁸.

אבל (רח"ל) בתוך שבעה מותר לו ללכת היום לבית-הכנסת לאמירת הסליחות²⁹, וכן להתפלל עם הציבור²⁹.

חיי"ד עמ' 347 ואילך, ושי"י.
 מהכחן שבמשך המעליע של יום זה ילמדו עכ"פ חלק מאחד המאמרים הללו (איש כחפצו, שהרי ישנם ריבוי מאמרים דיום זה) – ר"ד שמיחת ג' דסליחות תנשייא. והעיקר שכל אחד יוסיף עוד עניין של לימוד, הנהנה טובה וכיו"ב – יהתועדויות: תשמ"ט ח"ד עמ' 373.
 25) איגרות קודש חיי"א עמ' שנג, תטו ושי"י.
 26) ראה ספר-המנהגים ס"ע 56.
 27) כנראה שהרבי לא התענה בעריה – 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מה, עיי"ש.
 28) סידור אדה"ז, לפני 'למנצח... יעדי' (מאחר שאינו נוהג כיו"ט מיום שלפניו, אלא מעלות-השחר, כיוון שאומרים הרבה סליחות באשמורת, שלא כשאר עיו"ט, ואף לא כערב יו"ב – ראה שו"ע אדה"ז סי' תר"ד ס"ד"ה).
 29) מטה-אפרים סי' תקפא ס"ב.
 30) התקונים בפנים בפיוט י"ג מידות הם בכמה שינויים מהנסמן בליקוט טעמים ומקורות, וכנראה הוגה שוב. ושמעתי שראשונה נדפס פיוט י"ג מידות מתוקן בשילהי תשכ"ד בדף בודד (הוצאה קודמת של הסליחות היתה שנה לפני זה, בשילהי תשכ"ג).
 31) כיו"ב, לפי מנהגי אשכנז אחרים אומרים בקטע "שמע קולנו" את הפסוקים "אמרנו האוינה" ו"יהיו לרצון" כפסוק אחד (מכדומני שהשי"י אינו אומר את הפסוק השני בקול, וצ"ב מה הטעם לכ"ז.
 32) לוח כולל-חב"ד, מרמ"א תקפ"א ס"ג.
 33) השלמה לשרי"ע אדה"ז סו"ס תקפ"א, עמ' 1364.
 34) לוח כולל חב"ד, ובסידור אדה"ז: 'קודם חצות: 35) בנוסח התרת נדרים, תיבת "בכולהו (אני מתחרט)" נמשך לפניו – כן אמר הרבי, וידיאו עריה תשמ"ט (וכן הוא בסידור יבית יעקב: מאידך בסידור אוצר התפילות, וכן בסידור יעב"ץ הוצאת 'אשכול' נמשך לאחריו).
 בסידורינו מנוקד: 'יולא יעשה שום רושם כלל' השי' בקמץ. ואולי הוא טה"ד.
 36) בסידור הלשון **יטוב** שיהיה עדה שלמה, ובספר-המנהגים ובלוח כולל-חב"ד – 'ובעשרה: כנראה, לא הקפיד הרבי שהמתיר יהא מי שהותר לו כבר (וכפר חב"ד, גיליון 779 עמ' 138).
 37) ראה אלף-המנון למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קא. קטן 'מופלא סמוך לאשי' אינו מצטרף למתירים, אבל מבקש התרה (ראה הלכות והליכות בר' מצווה פ"יא ס"י"ד. חנוך לנער ס"פ לג).
 במטה-אפרים שם סו"ס"ב כתב שלא יאמרו כמה מבקשי התרה ביחד, אלא בשעת הדחק.
 לעניין נשים, לפי הנפסק בשו"ע (ויד רלד סניורז) הבעל נעשה שליח לשאול על נדרי אשתו, אך אינו מצטרף להמתירים, ולכאורה יכול לומר הנוסח גם בשמה (אך לאחרים, אף לבתו, לא ניתן להתיר ע"י שליח – שם רכח ס"י"ז. ועי' פת"ש שם ס"ק ט לעניין בקשת התרה בכתב) ולעניין מודעה על לעתיד – לכאורה די להן ביכל נדרי.
 38) לקוטי-שיחות חיי"ד עמ' 369.

לחצות הלילה¹⁴.

השליח-ציבור מתעטף בטלית בלא ברכה¹⁵.

יש להתחיל 'אשרי' בעשרה כדי שיוכלו לומר אחרי קדיש מיד, ואם השלימו לעשרה מיד אחרי סיום אשרי, יאמר כמה פסוקים וחצי קדיש. אם היו עשרה באמירת הסליחות, אסור לצאת באופן שלא יישארו עשרה לקדיש. אך אם יצאו ונשארו אפילו שישה, יאמר הש"ץ קדיש תתקבל¹⁶.

"הנשמה לך" – הש"ץ מתחיל בקול רם¹⁷.

באמירת 'עננו' מסיים הש"ץ בקול רם במקומות המופסקים בשתי נקודות, דלא כמנהג העולם¹⁸.

אומרים 'קדיש תתקבל' אחר הסליחות, גם אם מתפללים שחרית מיד לאחריהן¹⁹.

באמירת סליחות בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, לאחר קדיש תתקבל, מסיימים בשירת 'רחמנא דעני לעני ענינא', והרבי היה מעודד את השירה כדרכו בקודש²⁰.

האומר סליחות ביחיד, לא יאמר י"ג מידות²¹, גם לא בניגון ובטעמים²².

יום שני,

כ"ה באלול, ב' דסליחות

מהיום ואילך עד ערב ראש-השנה ועד בכלל – אמירת הסליחות "באשמורת הבוקר"¹⁹. ידוע מנהגנו לברך ברכות-השחר בבית²⁰, ועל-כל-פנים יש לברכן, ולפחות את ברכות-התורה, קודם הסליחות²¹.

מכיוון שלמעשה הש"ץ מתעטף בטלית לאחר שהאיר היום, יברך עליה. ורשאי לברך אפילו על טלית שאולה²².

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ סיפר, שחסידים הראשונים היו לומדים ביום כ"ה באלול בפרשת בראשית עד "יום אחר"; בכ"ר באלול – עד "יום שני" וכו'; בכך התכוונו להביא תוכן של 'עבודה' גם בעניינים של "בראשית ברא..." (אתערותא דלעילא)²³.

יום שלישי

כ"ו באלול, ג' דסליחות

מדברי הרבי נשיא דורנו: "ג' דסליחות הוא יום מיוחד, ולכן אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמר חסידות ביום זה"²⁴.

"אתם ניצבים היום כולכם"

כיצד יכול יהודי במדרגת "ראשיכם" להתאחד עם "חוטב עציץ ושואב מימין", ועד לאחדות שהיא באופן ד"לאחדים כאחד"? □

כיוון שבראש-השנה מתעורר הקשר העצמי של הקב"ה עם ישראל⁵, שאינו תלוי בדבר, מדוע נחוצה הקדמת העבודה דחודש אלול⁶, "אני לדודי"? □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ב. ויובן בהקדמת סיפור אודות הבעש"ט, שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אדמו"ר הצמח-צדק, ששמע מזקנו אדמו"ר הזקן, ששמע במעורריות:

הבעש"ט, קודם התגלותו וגם בשנים הראשונות שלאחר התגלותו, היה נוסע ממקום למקום בעיירות ישראל, והיה אוסף סביבו באמצע השוק את היהודים הפשוטים, אנשים, נשים וטף, ומספר להם סיפורים מאגדות חז"ל, או סיפורים אחרים, שתוכנם היה אודות העניין דאהבת-ישראל.

פעם אחת, בהיותו בא' הישובים, התאספו סביבו המון רב של אנשים, נשים וטף, והבעש"ט דיבר לפנייהם בעניין אהבת-ישראל, עד כמה צריך להיות גודל האהבה של איש ישראל לרעהו, כמובן מגודל אהבת הקב"ה לבני-ישראל.

וביאור דבריו על-פי משל – וכדרכו תמיד סיפר את המשל באריכות ההסבר ובפרטיות,

א. "אתם ניצבים היום כולכם"¹, "לאחדים (ויתירה מזה) כאחד"², שעל-ידי-זה "קיימים ועומדים³, והיינו שזוכים בדין"⁴.

ויש להוסיף בכיבוד עניין אחדותם של ישראל⁵ – דלכאורה אינו מובן:

כיוון שישנם כאלו שהם במדרגת "ראשיכם שבטיכם", וישנם כאלו שהם במדרגת "חוטב עציץ ושואב מימין",

– שהם למטה אפילו מגרים (שהרי סדר הכתוב הוא מלמעלה למטה): "גרך אשר בקרב מחניך", ואחר-כך מוסיף "מחוטב עציץ עד שואב מימין", וכפירוש רש"י "שבאו כנענים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע... ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים"⁶, ואסורים לבוא בקהל⁷ –

כיצד יכול יהודי שבמדרגת "ראשיכם" לפעול על עצמו להתאחד עם "חוטב עציץ ושואב מימין", ועד לאחדות שהיא באופן ד"לאחדים כאחד"?

ש"פ נצוי" תשי"ט) בלק"ש ח"ד עמ' 1139 ואילך.
 (6) ראה יבמות עט, סע"א ובפרש"י (ר"ה מחוטב עציץ). וראה גם לקו"ש ח"ד עמ' 114 ואילך. וש"נ.
 (7) סה"ש תרצ"ט עמ' 317 ואילך. וראה גם מכתב ערב ראש-השנה תשי"ט (למחרת התועודות זו) לנשי ובנות חב"ד (אג"ק ח"ח בתחילתו).

(1) ריש פרשתנו.
 (2) לקו"ת ריש פרשתנו.
 (3) ראה תנחומא ריש פרשתנו.
 (4) ראה כתר-שם-טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סמ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כה אלול).
 (5) בראשית התועודות דובר באריכות בנושא אחדותם של ישראל והדברים הוגהו לאחר מכן על-ידי כ"ק אדמו"ר ונדפסו (כשילוב עם שיחת

בי"ג מידות, בין שני שמות הוי"ה ישנו "פסיק" כפי טעמי המקרא, ויש להפסיק שם מעט (גם בכל השנה).
 באמירת "סלח לנו... חטאנו... פשענו" שאחרי י"ג מידות, היה מכה ביק אדמו"ר נשיא דורנו על החזה, כמו בוידוי. וכן באמירת "אבל אנתנו ואבותינו חטאנו"; "ואנחנו הרשענו" שבוידוי.
 סדר 'סליחות חב"ד' הוצאת קה"ת ברוקלין תשי"ג הוא צילום דפוס הראשון דקה"ת ברוקלין ולא נכללו בו התיקונים הדוצאות שלאחיו.
 (11) ספר המנהגים עמ' 54 (מפני שאומרים 'במוצאי מנוחה'), וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כג. חצות באזור השפלה בארה"ק: 12:33.
 (12) לוח כולל חב"ד. וגם אם הוא בחור, מתעטף בה (עי"פ ישערי הלכה ומנהגי ח"א עמ' רכז, מרי"ה י"א ותנא"דב"ר אליהו וטא פכ"ג. וראה באריכות בהערות וביאורים – אהלי תורה' גיליון תתנ"א עמ' 50 ואילך, ובפרט בעמ' 62).
 (13) כדן חזרת הש"ץ וכיו"ב, מטה-אפרים ואלף-המגן סי' תקפ"א סעיף י"ז.
 (14) 'סליחות' – ליקוט טעמים ומקורות' מטה-אפרים תקפ"א סי"ח.
 (15) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כח.
 (16) 'סליחות' – ליקוט טעמים ומקורות. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כט.
 (17) 'אוצר מנהגי חב"ד' שם (ספר-הניגונים ח"ג, ניגון רמז).
 (18) היכל מנחם' ח"ג עמ' רסה (ראה כף-החיים קלא, כג. ממנהגים זכות בשם האר"ז"ל). לענין אמירת 'מחי ומסי', ימ"ן דבשמי"א ביחיד, בלוח כולל חב"ד הביא שידלגם, כיוון שיחיד מנוע מלהתפלל בלשון ארמי כמבואר בשו"ע רבינו סי קא סי"ה. אך יש מקום להוכיח אחרת מלשון אדה"ו בסידור, שהסתייג רק מאמירת 'יקום פורקן תשני ביחיד, ראה 'התקשרות' גיליון ס עמ' 20. הערות התי ואני"ש, צפת, גיליון ל עמ' 39.
 (19) ספר-המנהגים, מנהגי ר"ה.
 (20) אניק חייט עמ' שז, וראה ספר-השיחות תשי"ד עמ' 20.
 (21) לוח כולל חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ו סי' מו סי"ח.
 (22) מטה-אפרים שם סעיף ט"ו. וזאת לכאורה אף אם אירע שהש"ץ הוא בחור, או שאינו מתפלל מיד אחרי הסליחות.
 (23) לקוטי-שיחות חט"ו עמ' 488.
 (24) 'התועודות' תשמי"ב ח"ד עמ' 2254. וכן נהג כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כמה פעמים. וראה ליקוטי-שיחות

כדי שכל הנאספים יוכלו להבין – מאחד מתושבי אותה עיירה בשם ר' יעקב: ר' יעקב היה בקי בש"ס עם פירושי רש"י ותוספות בעל-פה, והיה נוהג ללמוד בעל-פה, שאז, צריכים להתאמץ יותר מאשר בלימוד מתוך הספר, כי, כאשר לומדים מתוך הספר, אזי האותיות שבספר שומרות על ריכוזו של הלומד, מה-שאינ-כן כשלומדים בעל-פה בהכרח להתאמץ יותר כדי להתרכז בדברים. פעם אחת כשעסק ר' יעקב בלימוד תוספות "עב כרס" (א' בויכגין תוספות),

– כך היה לשון הסיפור. וביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שכך קראו לתוספות ארוכים ביותר שהם בולטים עד שתופסים כמעט את כל הדרך –

ניגש אליו בנו הילד, ואמר לו איזה דבר חכמה, ונתפעל ר' יעקב מאוד מדבר החכמה, והפסיק מלימודו בשביל שמיעת החכמה.

חכמה זו, שהיתה לפי ערך הילד, כמובן, לא היתה בערך לגבי ר' יעקב בכלל, ובפרט בשעה שהיה עסוק בלימודו, ואף-על-פי-כן פעל ועורר אצלו הילד שבשביל חכמה זו יפסיק מלימודו, כדי לשמוע את החכמה ולקולטה בפנימיות.

והמשיך הבעש"ט: גם ה' יתברך הוא עסוק, כביכול, כמאמר רז"ל⁸, שלוש [שעות] הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, שניות יושב ודן כו"; אבל כאשר איש ישראל עושה דבר טוב, אזי מפסיק הקב"ה מעסקיו כדי להתבונן בחכמת בנו הילד.

כאשר אמר ה' יתברך להמלאכים שרצונו לברוא אדם, וצייר בפניהם כיצד ייראה האדם – טענו המלאכים "מה אנוש כי תזכרנו?" אמנם, כאשר יהודי קם בבוקר ורץ להתפלל בציבור, ולאחרי זה במשך כל היום הוא טרוד ומוטטר, ואף-על-פי-כן מניח הוא את כל עסקיו ורץ להתפלל מנחה בבית-הכנסת, שומע

בין מנחה למעריב שיעור ב"עין יעקב", ולוקח עמו לביתו את העניין שלמד ב"עין יעקב" כדי לספר בביתו – אזי אומר הקב"ה להמלאכים: אתם, מלאכים, אין לכם שום טרדות כו', ואילו האדם "ריחיים על צווארו"¹⁰ – לא בגלל שרצונו בכך, אלא בגלל שאני ציוויתיו לעשות כן – ואף-על-פי-כן, ראו נא כיצד מתנהג הוא! וכך מתפאר הקב"ה לפני המלאכים בהנהגתו של יהודי.

עד כאן סיפור דברי הרב. ג. ובפרטיות – יש בזה כמה עניינים: חכמת הבן תופפת מקום אצל האב, עד שהאב מפסיק מענייניו, כביכול, כדי לשמועה ולקולטה בפנימיות.

ויתירה מזו – האב מתפעל מחכמת בנו, שעניינה של תנועת ההתפעלות הוא יציאה מכל הגדרים.

ויתירה מזו – לא זו בלבד שהאב מתפעל בעצמו מחכמת בנו, אלא הוא גם מתפאר בזה כביכול בפני הזולת.

ומובן, שמצד ההתפעלות כשלעצמה צריך הקב"ה ליתן לישראל שנה טובה ומתוקה, מבלי הבט על העניינים שהיו בשנה שעברה – שכן, מה נוגע המסקנא ע"פ השבון, כאשר ישנה ההתפעלות, שכל עניינה הוא היציאה מכל הגדרים והחשבונות!

ד. ובנוגע לעניינים: היוקד של יהודי אצל הקב"ה הוא אפילו למי שנמצא במדרגת "חוטב עציץ" ו"שואב מימך", שכן, מבלי הבט על שפלות מדרגתו, הרי כיוון שסוף-סוף התגייר וקיבל עליו עול תורה ומצוות, הנה עצם היותו מחוייב במצוות מורה על כך שהוא מיוחד עם העצמות, שזהו עניינה של "מצווה" – מלשון צוותא וחבורה¹¹. וכאשר יתבונן בזה – לא יודק לקבלת-עול, ואפילו לא לשלכ דנפש האלוקית, אלא

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

בחדשי אלול ותשרי, חייבים תלמידי כל הישיבות לשהות וללמוד ולהתפלל בהשגחה מלאה בין כותלי הישיבה (ואין בזה כל סתירה לדרישה לצאת לעורר יהודים וכו', כי יש די זמן לשני העניינים). יש לפנות לשם כך להנהלות הישיבות [מכל החוגים] ולשכנע אותן שידאגו לכך, ואף לפנות לתלמידים – באם ההנהלה לא תצווה על כך, שהם, בקבלת-עול עצמית שלהם, ירצו וידרשו להישאר אז בישיבה¹.

במנחה – פרקי-אבות, פרקים ה'ו'. מוצאי שבת: אומרים 'אב הרחמים'².

אחרי התפילה – התוועדות בבית-הכנסת, כבכל שבת מברכים, ובפרט שנהגו חסידים להתוועד בכל שבת-קודש ערב-סליחות³, ואף במוצאי-שבת-קודש – כהכנה לאמירת הסליחות.

במנחה – פרקי-אבות, פרקים ה'ו'. מוצאי שבת: אומרים 'יהי נועם', 'ואתה קדוש'⁴.

יום ראשון

כ"ד באלול, א' דסליחות ימי הסליחות המעוררים לתשובה, הם מהזמנים הידועים שבהם היו מנגנים את ניגוניו של אדמו"ר הזקן, בעל 'ארבע הכבות'⁵.

סליחות⁶ הראשונות, מתחילים אחר ובסמוך מלוח כולל-חבי"ד (לא בשנים אלו ע"פ) בסי' שבת המועדים מדה"י תשי"ג עמ' 7].

9] ספר השיחות תשי"א עמ' 86-85 (ספר הנינונים ח"א, נינון א).

10] כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו יצא לסליחות בבגדי השי"ק – יאוצר מנהגי חבי"ד, אלול-תשרי, עמ' כג, ושי"ג.

י"א שצ"ל הסליחות בעמידה, וכן נפוץ בין אנשי. ובפרט באמירת 'אשמני (מדינת – שו"ע אדה"י סי' תר"ז סי"ז. ועד"ז לכאורה גם באמירת 'אשמנו מכל עם', יסלח לנו"י שאחרי י"ג מידות, וכיו"ב) וכן י"ג מידות, שמע קולנו.

בנוסף הפיוטים בכמה מקומות ישנו "ני"א שמביא כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בהערותיו לסליחות (ובסליחות-חבי"ד הוצאת קה"ת אה"ק תשי"ג ואל"ך נדפסו בשו"ע). וכנראה אמר הרבי את שתי הנוסחאות (ראה גם יאוצר מנהגי חבי"ד, ר"ה, אות קצד. וכמו שאמר הרבי זכר/זכר (הכי בצירי ובסגול), כמהגנו בקריאת-התורה, גם ביאשרי ובשש זכירות. ועוד כיו"ב).

1] לקוטי-שיחות כרך ב' עמ' 641. ואף בשנים אלו, שרבים מהתממים נוסעים לבית חיינו או לשליחות, נמשכים סדרי הישיבות עם כל הנשאים עד אחרי היום הקדוש.

2] ספר-המנהגים עמ' 30.

3] לבוש ריש תכא. מטה-אפרים סי' תקפ"א סעיף מז.

4] ספר-המנהגים עמ' 55.

5] 'התוועדות' תשי"ח ח"ד עמ' 299.

6] 'התוועדות' – תשי"א ח"ב עמ' 327, תשמ"ב ח"ד עמ' 2253, תשמ"ג ח"ד עמ' 2045 ועוד.

7] ראה בגיליון הקודם הערה 4, שלכאורה יש לנהוג בפועל כמנהג המקורי שהזכיר הרבי בשנת תשמ"א לומר את המשנה שלפני הפרק והברייתא שאחריו רק פעם אחת.

8] שו"ע אדה"י סי' רצה סי"ג. [הדיון שביאוצר מנהגי חבי"ד' אלול-תשרי עמ' קע וניסך-סיוון עמ' יט מתייחס רק למוצאי-שבת ערב-פסח וערב-יום-הכיפורים שגם הם נקראים 'יום טוב' במידת-מה, אך במוצאי-שבת שלפני ר"ה אומרים זאת ללא ספק. וצ"ע המובא בניין זה לשלילה

10] ראה הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג. וש"נ.

11] ראה לקו"ת בחוקותי מה"ג, מז, ובכ"מ.

8] ע"ז ג,ב.

9] התהלים ח,ה. וראה סנהדרין לח,ב.

קריאת-שמע שחרית וערבית²⁴, ברכת הכוס של ברכת-המוזון²⁵. ובשבת ויום-טוב צריך למלאותן בפירות ומיני-בשמים, ואם אין לו – יאזין בכוונה לברכות הקוראים בתורה והמפטיר, והשאר ישלים בחזרת הש"ץ (כן צריך לקחת בחשבון: ברכות 'אשר יצר', שהיינו, ברק ורעם, ברכות המצוות והראייה, גישואין, ברית מילה וכו').

והנה המניין בשו"ע רבינו²⁶ הוא לפי נוסח אשכנז, ולדין למעשה חסרות הברכות: 'ראו עינינו בערבית'²⁷, שתי הברכות שעל כוס ברכת-המוזון²⁸, 'על מצוות תפילין'²⁹ (בסך-הכול ארבע), ומאידך רבים אוכלים ג' סעודות-פת ביום, ונוספו שש לכל סעודה דהיינו שתי-עשרה ברכות, הרי שיש לנו למעשה שמונה ברכות בימות החול יותר מהמנוי בשו"ע אדה"ז. ובשבת ויום-טוב למעשה נוספו שבע ברכות של מוסף ושלוש של קידוש, וחסרו שלושים ושש ברכות משמונה-עשרה, אחת מתפילין וארבע מהסעודות (כיוון שלמנהגנו³⁰ בסעודה שלישית אוכלים רק מזונות או פרי). בסך-הכול חסרות שלושים ואחת ברכות, ומה שאין מספיקין למלא בפירות ומיני-בשמים ניתן למלא בהאזנה לברכות העולים לתורה והמפטיר (למנהגנו³¹ שאין 'הוספות' מעבר לז' עולים, יש רק עשרים ואחת ברכות. ויש לעיין בקשר לברכת 'הגומל'), ומחזרת הש"ץ בכל התפילות יש עשרים ושמונה ברכות. סך-הכול ארבעים ותשע ברכות.

בואו ונחזיק טובה לעורך לוח 'דבר בעתו', שזה כמה שנים מזכיר בכל יום מיוחד (יש לקחת בחשבון גם ימי צום, ראש-השנה ויום-הכיפורים, ליל-הסדר וכו') כמה ברכות נותרו לנו להשלים. ולפי דברי הרבי, יודקקו הנשים, כדי לקיים "מאה ברכות" בכל יום, לומר את רוב הברכות שראויות לאומרו, דהיינו: ברוך שאמר, ישתבח, כל (עוד חמש) ברכות קריאת-שמע, ותפילות שמונה-עשרה (גם) של ערבית, שבאמירתן כולן יגיעו בימות החול למאה וחמש ברכות (בניכוי ברכות 'שעשני כרצוני', ציצית ותפילין), או לחילופין שיוזקקו להשלים את החסר למאה (עוד עשרים ואחת ברכות!) בפירות ומיני-בשמים, או בחלק מתוך שש ברכות העולים לתורה בשני וחמישי, ומשלושים ושמונה ברכות חזרת הש"ץ שחרית ומנחה – גם בימות-החול.

וכיוון שהדבר מטיל עול נוסף על החיוב ההלכתי שחייבות הנשים, והוספה בחינוך קטנים וקטנות, ובכלל המצב הרגיל כיום הוא שאין נותנים על זה די את הדעת, אפילו בין הגברים דאנ"ש – צריכים הרבנים, ובעקבותיהם המחנכים והעסקנים, ובפרט העסקניות, לעסוק בזה, ולהורות ולהרגיל את האנשים ובפרט את הנשים, ואף לתכנן הוספות בחינוך קטנים וקטנות בזה, ואף להפיץ זאת גם בקרב כלל ישראל כדברי הרבי, לקיים 'מבצע' זה בשלמות, ותבוא על כולם ברכת טוב.

לכל הדעות (שם פי"ט ס"ג, ו"ש"ג).

24 נשים פטורות מק"ש וברכותיה, אבל ראויות לברכן, להוציא ברכות 'אמת ויציב' ו'אמת ואמונה' שחייבות, כיוון שזו מצוות עשה של זכירת יציאת מצרים שלא הזמן גרמא (שו"ע אדה"ז סי' ע"א ומשנ"ב שם).

25 כיוון שאין מזמנות בכוס של ברכה.

26 כמו שו"ע אדה"ז בכלל – ראה בהקדמת 'פסקי הסידור', ועוד.

27 ראה בהנדפס בסידור לפני שמונה-עשרה של ערבית.

28 למרות האמור ב'היום יום' יד כסלו ובספר-המנהגים עמ' 22 "מברכין ברכת המוזון בכוס של ברכה, אף שאין עשרה" (כדעת המקובלים בשו"ע אדה"ז סי' קפב סו"ס א, ובכף-החיים שם ס"ק א), הרי למעשה אין מקפידין ע"ז כלל (וצ"ע הטעם).

29 אם לא שח בינתיים, כמ"ש בסידור אדה"ז.

30 לקוטי-שיחות כרך כא עמ' 84 ואילך, לוח 'היום יום' כב אדר-א, ספר-המנהגים עמ' 34. וב'לקט הלכות ומנהגי ש"ק' עמ' 60) "רבינו היה נוהג לטעום מזונות או פירות".

31 ספר-המנהגים עמ' 31. ומציינים שם לשר"ת הצמח-צדק חאו"ח סי' לה.

יתקבל אצלו גם בשכל דנפש הבהמית שעליו להתאחד עם יהודי זה, "לאחדים כאחד" ממש. * * * ה. לאחר העניין ד"אתם ניצבים היום כולכם",

גם ה' יתברך עסוק, בניכוי, אבל כאשר איש ישראל עושה דבר טוב, אזי מפסיק הקב"ה מעסקיו כדי להתבונן בהכמת "בנו הי"ד"

וכשם שהדברים אמורים בעניין האחדות שבישראל בינם לבין עצמם – כן הוא גם בעניין האחדות בישראל עם הקב"ה, שהם דבר אחד ממש.

וזהו שאומרים בראש-השנה "יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה"¹⁵:

אמיתית עניין הבחירה אינו מצד הטעם (שאו אין זו בחירה אמיתית), אלא באופן של בחירה חופשית לגמרי, והיינו, שגם במדריגה ש"אח עשו ליעקב", היינו, ששניהם שווים, כיוון שמעלת יעקב אינה ניכרת, מכל-מקום, "ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי"¹⁶ – לא מצד הטעם, אלא בבחירה חופשית, לפי שהקב"ה וישראל הם דבר אחד בעצמם.

וזהו הבקשה "יבחר לנו את נחלתנו גו"¹⁷ – לעורר את הבחירה החופשית של העצמות, שבבחינה זו אינו נוגע מעשי האדם בשנה העברה, כיוון שהבחירה אינה מצד חשבונות, אלא מפני שהקב"ה וישראל הם דבר אחד ממש.

א. אך צריך להבין:

ידוע שהעבודה דראש-השנה באה לאחר

כפירוש אדמו"ר הזקן "לאחדים כאחד" – ממשיך הכתוב¹⁸ "לעברך כברית גו", והיינו, שעניין זה הוא למעלה (לא רק מהעניין ד"לאחדים", אלא גם) מהעניין ד"כאחד". וביאור העניין:

עניינה של כריתת ברית הוא "כמו שכתוב" אשר כרתו את העגל ויעברו בין בתריו, כלומר להיות שניהם עוברים בתוך גוף אחד להיות לאחדים"¹⁹. והיינו, שכשם שהבתרים אינם שני עניינים נפרדים המתייחדים זה עם זה, אלא הם גוף אחד ממש – כך התאחדותם של כורתיה הברית העוברים בין הבתרים היא באופן ששניהם דבר אחד ממש. והתאחדות זו היא למעלה גם מההתאחדות ד"כאחד":

"כאחד" פירושו, שאף שהעניינים המתאחדים נעשים מציאות אחת, אין זה אלא צגבי עניין מסויים, אבל בעצם מציאותם הם עדיין דברים נפרדים. וכמו בדוגמה דלעיל²⁰ ממצוות ד' מינים, שגם לאחר שמתאחדים נשאר כל אחד מהם מין בפני עצמו, אלא שלעניין המצווה הם דבר אחד.

12 פרשתנו כט, יא.

13 ירמיה לר, יח. הובא בפרשי" עה"פ.

14 לקו"ת פרשתנו מד, ב.

15 לקו"ש ח"ד הנ"ל ושם הערה 13.

16 תהילים מזה, וראה לקו"ש ח"ט עמ' 232. וש"נ.

17 מלאכי א, ב-ג.

העבודה דחודש אלול, וזהו ש"אלול" ראשי-תיבות "אני לדודי ודודי לי"¹⁸, היינו, שתחילה צריך להיות העבודה ד"אני לדודי", ורק לאחר זה נעשה "ודודי לי". אמנם, על-פי האמור שבהעבודה דראש-השנה ("ודודי לי") אינו נוגע עניין החשבונות – לשם מה זקוקים להקדמת העבודה ד"אני לדודי"?

וביאור העניין – על-דרך המבואר¹⁹ בעניין התעוררות האהבה שמצד בחינות חיה יחידה שבנפש, שאף שעניינן הוא למעלה מהשכל, מכל-מקום, הנה התעוררות האהבה היא על-ידי ההתבוננות פועלת את האהבה (כמו באהבה שעל-פי טעם ודעת, שהאהבה נפעלת על-ידי ההתבוננות), שהרי האהבה שמצד בחינות חיה יחידה היא אהבה שלמעלה מטעם ודעת, כי אם, שלפעמים האהבה היא כהעלם, ועל-ידי ההתבוננות מסתלק ההעלם ומתגלית האהבה. ועל-דרך זה בענייננו – שהעבודה ד"אני לדודי" אינה כדי לפעול את הבחירה, אלא רק כדי להסיר את הדברים המעלימים, ולעורר ולגלות את העניין ד"יבחר לנו גו". ועל-פי זה יובן הטעם שקודם ראש-השנה "לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחין שערך... לפי שיודעים שהקב"ה עושה להם ניסים"²⁰ – דכיוון שבאמת ישנה האהבה עצמית דהקב"ה לישראל שאין נוגע בה שום חשבונות כלל, ואין צורך לפעול עניין חדש אלא לגלות את ההעלם בלבד, לכן בטוחים בני-ישראל שיזכו לכתובה וחימה טובה

(משחת שבת-קודש פרשת נצבים, כ"ח אלול ה'תשח"י – תורת-מנחם התוועדות ה'תשח"י כרך כג עמ' 294-288 – בלתי מוגה)

(18) שה"ש ו,ג. וראה שעה"פ עה"פ. ועוד.
 (19) ראה שה"מ עת"ר עמ' קנב ואילך. קונטרס העבודה פ"ה (עמ' 30 ואילך).
 (20) יל"ש ואתחנן רמז תתכה. וראה ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג (הובא בטורא"ח סו"ס תקפ"א).
 (21) פ"ב (תו"מ חכ"ג עמ' 281).
 (22) זח"א קכט, סע"א.
 (23) קידושין מט,ב.
 (24) גירסת האו"ז סק"ב. וכ"ה בלקו"ת ר"פ דברים (א,ב).
 (25) רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. טוש"ע אה"ע סל"ח סל"א.
 (26) פסחים נד, ריש ע"ב.
 (27) ראה גם תו"מ חכ"ב עמ' 254. וש"נ.

א) בס' הליכות-ביתה (סי' יג הע' ב) הביא ראייה מכך שסיבת התקנה היתה מפני שהיו מתיים בכל יום מאה נפשות מישראל, לכן תיקן דוד המלך ע"ה לברך מאה ברכות בכל יום [וכמאמר הגמרא (קידושין לד,א): "גברי בעי חיי, נשי לא בעי חיי?]. הרי זה שייך גם לנשים.

ב) יש להביא ראיה ממפירת התקנה דמאה ברכות היא "ליראה את ה' ולאבהה אותו ולזכרו תמיד" (לשון שו"ע אדה"ז מו,א, ועד"ז ברמב"ם הל' תפילה פ"ז הי"ד) – מצוות תמידיות שחייבות בהן גם הנשים.

ג) כמורכב הביא ראייה שם מזמן הברכות שהוא בכל משך היממה, כולל ערבית, המפיל וכו' (כדמוכח מהרשימה שברמב"ם, בב"י, בשו"ע אדה"ז וכו'), ואם-כן הרי זו מצוות-עשה שלא הזמן גרמא [יל"ע אם בדרבנן יש לחלק בזה. ראה הדעות בשדי חמד, קונטרס הכללים מע' מ' כלל קלה] ונשים חייבות.

ד) הרה"ג הרה"ח ר' מאיר שי' אהרון הביא ראיה מלשון התקנה בגמ', ברמב"ם בטור ובשו"ע: "רבי מאיר אומר: מאה ברכות חייב אדם לברך". לדעת רוב הפוסקים האחרונים הלשון 'אדם' כולל נשים, וכמו שהאריך בזה בספר שדי חמד, כללים, מערכת האל"ף אות עג, ובפאת השרה מערכת האל"ף אות קלב, עיי"ש.

ה) כדמות ראייה הביא הנ"ל מלשון הטור סי' מו שכל תקנת ברכות השחר באה כדי "להשלים מאה ברכות בכל יום", וכן בשו"ע אדה"ז שם ס"א (ע' בשיחה בשוה"ג להערה 51), ומכיוון שנשים חייבות בברכות השחר, משמע שתקנת מאה ברכות היא גם לדידהו.

מאידך הקשו, מדוע לעניין שבת כתבו הגמ' והפוסקים להשלים את החסר, ברכת תפילין ושמעו ע"ה וכו', על-ידי מיני פירות ומגדים, ולא כתבו כן בקשר לנשים שפטורות מהרבה ברכות שנמנו בין המאה. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' כג) ובס' הליכות ביתה שם בשם בעל 'מנחת שלמה' הוכיחו מזה שנשים פטורות.

גם בשיחה זו עצמה לא נאמר בכירור שנשים חייבות מן-הדין, אלא ש"הוא דבר השייך ובנפ"ף לכאור"א מישראל הן אנשים והן נשים והן טף". ואולי זהו רק בתור הידור-מצווה ומנהג-טוב וכדומה.

התוצאה - הלכה למעשה

והנה לפי הפירוט המופיע ברמב"ם ובשו"ע אדמו"ר הזקן שם, מאה הברכות כוללות כמה וכמה ברכות שנשים פטורות מהן: 'שלא עשני אשה'¹⁸ ברכות ציצית¹⁹ ותפילין²⁰, 'ברוך שאמר' וישבת²¹, 'שלוש תפילות'²² שמונה-עשרה ליום, ובשבת ויום-טוב גם תפילת מוסף²³, ברכות

(18) ולמעשה (כפי שנהגה הרבנית חיה-מושקא ע"ה, וכפי שהנהיג הגר"ש בדורקין ז"ל ב'בית רבקה' בברוקלין) אף אין נוהגות לומר 'שעשני כריצוני'.
 (19) נשים פטורות ממצווה זו (שו"ע אדה"ז סי' יז ס"א), ו'הואיל ומחזי כיוהרא – אין להן להתלבש בציצית' (שם ס"א).
 (20) נשים פטורות מתפילין, 'ואם רצו להחמיר על עצמן – מוחים בידן' (שו"ע אדה"ז סי' לח ס"ג).
 (21) נשים פטורות מפסקי-דומרה, ואם רצו לאומרם ובכרכה – הרשות בידן (שו"ע אדה"ז סי' ע סו"ס א ובמ"מ שם).
 (22) נשים חייבות רק בתפילות שמונה-עשרה שחרית ומנחה, אבל ערבית שהיתה מתחילתה רשות, גם כשהאנשים קיבלוה עליהם חובה – לא קיבלוה הנשים, 'ורובן אינן מתפללין ערבית' אבל רשאויות להתפלל (שו"ע אדה"ז סי' קו ס"ב).
 (23) נחלקו הפוסקים אם נשים חייבות בתפילה זו בשבת וביום-טוב (משנ"ב סי' קו, ומסקנתו כנראה לחיבון, ראה 'הליכות בת ישראל' פ"ב סכ"א ובהערות, וש"ג). ובימים-נוראים כתבו שכיוון שיש בה בקשת רחמים – חייבות בזה

מאה ברכות לכול - כיצד?

בשיחת שבת-קודש פרשת חיי-שרה, כב במרחשוון תנש"א, ס"ו, נאמר:
 "איתא כגמרא: חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר: 'ועתה ישראל, מה ה' אלוךך שואל מעמך' – 'קרי ביה מאה'. והובא להלכה בשו"ע¹, ובארוכה ובפרטיות בשו"ע של רבינו הזקן², שמבאר טעמי הדבר (הלכות בטעמיהן)³, ומוסיף גם לפרט כל המאה ברכות שככל יום (גם ביום התענית, ושבת (ויום-טוב) ויום-הכיפורים)⁴..."

ובהמשך⁵: "העניין ד'מאה ברכות בכל יום' הוא דבר השייך ובנקף⁶ לבד אחד ואחד מישראל, הן אנשים והן נשים, וגם מן⁷, שהרי גם לפני בר-מצווה (ובת-מצווה) מהנכים אותם באמירת מאה ברכות בכל יום⁸, וגם הקטנים יותר שלא הגיעו לגיל חינוך⁹, עד לתינוקות שמחתילים לדבר – מהנכים אותם באמירת ברכות¹⁰ (ועניית אמן¹¹) עד שאמירת הברכות נעשית אצלם דבר הרגיל ובדרך ממילא (על-דרך 'מנפשיה כרע'¹²)..." עיי"ש.

נשים בעיקר התקנה

יש לדון אם תקנה זו חלה מדינא גם על נשים, ולא נאמרו בזה דברים ברורים בפוסקים. הראיות שהביאו בעניין זה:

- (1) מוגה – ספר-השיחות תנש"א ח"א עמ' 132. בשו"ג להלן נעתקו בתוך מרכאות הערות שבאו שם על קטעים אלו (מספריהן המקוריים בשיחה: 49-65, 69-72).
- (2) "מנחות מג, סע"ב".
- (3) "עקב י"ב".
- (4) "פירש"י מנחות שם. ובתוד"ה שואל מעמך – בקונטרס פירש: 'אל תקרי מה אלא מאה'" (וראה חידושי אגדות מהרש"א שם).
- (5) "אור"ח סי' ס"ג".
- (6) "שם ס"א".
- (7) "שתיקן דוד המלך עליו השלום על-ידי מעשה כו', וסמך לדבר מן התורה וכו'..."
- (8) "לשון הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר לשו"ע אדמו"ר הזקן".
- (9) "ועל-דרך-זה ברמב"ם (הל' תפילה פ"ו ה"ד), מה-שאינ-כן בשו"ע דהבית-יוסף – ולהעיר מהשינויים במניין המאה ברכות בין הרמב"ם לרבינו הזקן (וכן] המג"א ועוד). ואין כאן מקומו".
- (10) ס"ו, סה"ש שם עמ' 134.
- (11) "ראה אור-התורה (בפירוש דברי המהרש"א) שבערה 52" [שעניין מאה ברכות בא כמענה לשאלה "אטו יראה מילתא זוטרתא היא? ועל כן דרשו 'אל תיקרי 'מה' אלא 'מאה'... היינו ש'מאה ברכות זהו בנקף לאדם לקיים, ועל-ידיה יבוא ליראה את ה' – אור-התורה ויחי שצ, א. ואגב יש להבין, הרי בגמ' (מנחות מג, סע"ב) אמרו ש'רב חייה בריה דרב אריא, בשבת וביו"ט בורח וממלא להו באיספרמקי ומגדי", וא"כ אף לגדולים (בתורה ובשנים) אין הדבר בא בנקף, ומדוע אומר הרבי כאן ש'הוא בנקף לכאור"א, ומפרט שזה כולל נשים וטף.
- (12) הדגשת משפט זה – שלנו (להוציא תיבת 'בנקף' המודגשת במקור).
- (13) וכן בשלשלת מאה ברכות בלוח 'היום יום' (מהדורת תשנ"ה, מוגה²), לשנת תנש"א: "מורה להרגיל בני-בנות ישראל באמירת מאה ברכות בכל יום".
- (14) "ובכללות – 'בר שית' (ראה כתובות נא. ועוד), אף שבפרטיות יותר, 'שיעור החינוך במצוות-עשה הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו בכל דבר לפי ענייניו (שו"ע אדה"ו או"ח סי' שג ס"ג)".
- (15) "לא רק שמקפידים עליהם ומהירים אותם שלא יאכלו בלא ברכה חסו-שלום, אלא גם על-ידי זה שנותנים להם מיני-מתיקה כדי להרגילם בריבוי ברכות".
- (16) "להעיר ממאמר רז"ל (סנהדרין קי, סע"ב): 'קטן מאימתי בא (זוכה) לעולם-הבא... משעה שיאמר אמן, שנאמר (ישעיה כו,ב): 'פיתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים, אל תיקרי 'שומר אמונים' אלא 'שומר אמן'" (וראה חידושי אגדות מהרש"א שם).
- (17) "ראה ירושלמי ברכות פ"ב סוף ה"ד. הובא בתוס' שבת ק"ח, סע"ב. ועוד."

צרת עם ישראל נוגעת לקב"ה עד כדי-כך ש"לו צר"

הייתכן שהקב"ה יישאר זמן רב במצב של "צרה"?

...ויש לקשר זה עם מה שכתוב בהפטרה דשבת זו – "בכל צרתם לו צר", "לו" (בוא"ו) קרי, היינו, שצרתם של ישראל נוגעת להקב"ה, עד כדי כך, ש"לו צר" כביכול!
 ומכאן באים לעידוד בקשר ובשייכות לעניין הגאולה:

מכיוון ש"בכל צרתם לו צר", היינו שהקב"ה מצטער בצרת גלותם של ישראל, הרי מובן וגם פשוט שלא ייתכן שהקב"ה יישאר במצב של צרה ח"ו (כפי שמבין אפילו אינו-יהודי), אלא בוודאי יגאל את ישראל תיכף ומיד.

ואם רואים שהגלות מתארכת עוד רגע אחד – הרי זה רק מפני שצריכים להוסיף ולברר עוד ניצוץ, אשר מצד גודל מעלתו בשורשו ומקורו כו', נפל מטה-מטה ביותר, כידוע שכל הגבוה ביותר נופל למטה ביותר, ובמילא יש להוסיף עוד יותר במעשינו ועבודתינו, כדי להשלים את הכיבוד רכל הניצוצות.

וכאשר יהודי מוסיף "מצווה אחת", אמירת הברכה "שהכול נהיה בדברו" על מעט מים, פחות משיעור שחייבים עליו ברכה אחרונה – הרי גם פעולה זו היא בכלל "מצווה אחת" שעל-ידיה "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה" – גאולה האמתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, בעגלא דידן ממש.

(משיחת שבת-קודש פרשת נצבים-וילך, כ"ג באלול ה'תשמ"ו;
 יתורת-מנחם – התוועדותי ה'תשמ"ו, כרך ד עמ' 454)

בן תהיה לנו – גילוי מלכות ה' בעולם – עוד לפני ראש-השנה

על-פי המנהג לומר פרקי-אבות בכל שבתות הקיץ, כמנהג חב"ד – מסיימים פרקי-אבות בשבת זו, שבת שלפני ראש-השנה, באמירת שני פרקים – פרק חמישי ופרק שישי.
 ויש לקשר תוכן הפרקים שאומרים בשבת זו עם [...] כ"ה באלול:

התחלת פרק חמישי: "בעשרה מאמרות נברא העולם" – בריאת העולם שהייתה ככ"ה באלול. וסיום פרק שישי: "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כו', ואומר ה' ימלוך לעולם ועד" – תכלית כוונת הבריאה שיהיה גילוי אלוקות בעולם, כמודגש בהבריאה ככ"ה באלול, יום ראשון לבריאת העולם (שבו נבראו "כל תולדות שמים וארץ", "כל מה שברא הקב"ה בעולמו"), שנקרא "יום אחר", "שהיה הקב"ה יחיד בעולמו"...

וכן תהיה לנו תיכף ומיד ממש – שבשבת שלפני ראש-השנה יהיה כבר הגילוי ד"ה ימלוך לעולם ועד", ועל-אחת-כמה-זוכמה בראש-השנה עצמו, ועד להגילוי דכל ענייני ראש-השנה ב"זמן שמחתנו", "שמחתנו לשון רבים, שמחברים ב' השמחות יחד, השמחה שמלמעלה למטה, ישמח ה' במעשיו, עם השמחה שמלמטה למעלה, ישמח ישראל בעושיו".

(משיחת שבת-קודש פרשת נצבים-וילך תש"ו;
 יתורת-מנחם – התוועדותי תש"ו כרך ד עמ' 305-306 – בלתי מוגה)

לעולם אין להסתפק במעמד והמצב בהווה

להיות בתנועה מתמדת של הליכה מחיל אל חיל

העניין ו"ילך" – מצינו אצל משה רבינו בהיותו בן מאה ועשרים שנה, כמו שכתוב ו"ילך משה וידבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום וגו'" (ופעם נוספת – בקשר לביטול עניין של מחלוקת).

כלומר, גם לאחר ששמה רבינו הגיע לתכלית השלימות בעבודתו, "היום מלאו ימי ושנותי" – הרי, לא זו בלבד שלא הסתפק בכך והמשיך בעבודתו, אלא עוד זאת, שדווקא אז היה אצלו העניין ד"וילך משה" – הליכה אמיתית, עליו שבאין-ערוך לגמרי.

וכל זה – למרות ש"נסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה", וכבר נצטווה לסמוך את יהושע (דבר שעשה "בעין יפה יותר ויותר ממה שנצטווה... בשתי ידיו כו"), ולהעביר לו את ההנהגה על ישראל כו', הנה, גם במעמד ומצב זה הוסיף משה רבינו בעבודתו, עד להוספה באופן ד"וילך", שכן, כל עניין ועניין יש לנצל כדי להוסיף בכבודו של הקב"ה, ובלשון הז"ל – בסיום וחזרת פרקי-אבות דשבת זו – "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו".

ועניין זה מהווה הוראה ולימוד בעבודתו של כל אחד ואחד מישראל – מצד ניצוץ משה שבקברו כו' – שאף פעם אין לו להסתפק במעמדו ומצבו בהווה, גם בהיותו בתכלית העילוי, אלא, תמיד עליו להוסיף ולהעלות בקודש, "מעלין בקודש" (ועל-אחת-כמה-הוכמה ש"אין מורידין"), תנועה של הליכה, "וילך", עד להליכה באופן שבאין-ערוך לגמרי ביחס למעמדו ומצבו הקודם – על-דרך ובדוגמת ה"וילך" דמשה רבינו בהיותו בן ק"כ שנה, כש"מלאו ימי ושנותי".

ומובן שכל זה נפעל באופן דנשמות בגופים דווקא – שכן, גם בנוגע למשה רבינו, הרי, כשמדברים אודותיו עתה, אין הכוונה למצב ד"אף כאן עומד ומשמש", כלומר, בהיותו במרום, כי אם, לזמן ד"משה ואהרון עמהם", נשמות בגופים (שהרי מדובר אודות בירור הלכה בתורה, אשר, עניין זה יכול להיות רק על-ידי נשמה בגוף), לאחר השלימות שניתוספה אצלו במשך כל השנים שהיה בגן-עדן (מלבד שלימות עבודתו במשך ק"כ שנה בעלמא דין), כלשון המובא בדרושי חסידות – שמשה רבינו לומד תורה בגן-עדן ג' אלפים שנה כו'.

וכאמור, עניין זה נעשה ונפעל ביחד עם העניין ד"ניצבים", באופן תמיד, "לא ישבותו" כנ"ל.

(משיחת שבת-קודש פרשת נציבים-וילך, כ"ג באלול ה'תשמ"ו;
יתורת-מנחם – התועדות ה'תשמ"ו כרך ד עמ' 433-434)

ארבע מידות בדעות

ארבע מידות בדעות: נוח לכעוס ונוח לירצות - יצא הפסדו בשכרו; קשה לכעוס וקשה לירצות - יצא שכרו בהפסדו; קשה לכעוס ונוח לירצות - חסיד; נוח לכעוס וקשה לירצות - רשע (פרק ה, משנה יא)

פירוש ב"ק אדמו"ר:

נוח לכעוס וקשה לירצות, רשע – צריך ביאור מה בין מידת הרשע, "נוח לכעוס וקשה לירצות" למילי דחסידותא?

והביאור בזה: מדובר בארבעה סוגים בטבע בני-אדם ("דעות"), אך במעשה בפועל כולם נוהרים ממידת הכעס וממהרים למחול למי שחטא נגדם. ומשמיענו התנא, שבמילי דחסידותא אדם נקרא "רשע" מחמת טבעו הרע בלבד, למרות שבמעשה הוא בשלימות. ועליו לעבוד עם עצמו עד שישנה את טבעו ויהיה "קשה לכעוס ונוח לירצות".

(מהתועדות שבת-קודש פרשת נציבים-וילך ה'תשל"א – בלתי מוגה)

כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו. ואומר, ה' ימלוך לעולם ועד (פרק ו, משנה יא)

פירוש רש"י: אלא לכבודו – לשבחו.

פירוש ב"ק אדמו"ר:

כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו – היינו שכל דבר בעולם – אף שהעולם הוא מלשון העלם – נברא כדי לגלות כבודו של הקב"ה, וזה נפעל על-ידי יהודי, המנצל את ענייני העולם לכבודו של הקב"ה.

והטעם וההכרח לכך נרמז בלשון התנא, "שברא הקב"ה": הקב"ה הודיע לנו בתורה שהוא ברא את העולם באופן כזה שהשקיע בו כביכול את כוחו וזמנו (ששת ימי בראשית) כדי לברוא כל נברא בכוח מיוחד, היינו הכוח של התהוות יש מאין, שהיא בכוח העצמות דווקא; ומובן אס-כן, שכל יהודי יכול לגלות את כבודו של הקב"ה בכל עניין מענייני העולם.

(ובפרט על-פי המבואר בחסידות שהבראה היא באופן של התחדשות תמידית מאין ליש, היינו שלנברא יש שייכות עם בוראו, ובכוחו לגלות תמיד כבודו של הקב"ה, היינו הדבר-ה' שברא אותו מחדש ברגע זה).

(ספר-השיחות תנשי"א ח"ב עמ' 653)

פרשת ניצבים-וילך

פרשת ניצבים

את פרשת ניצבים קוראים תמיד בשבת שלפני ראש-השנה. בשבת זו אין אנו מברכים את החדש, משום שהקב"ה בכבודו ובעצמו מברכו, ומכוח ברכה זו אנו מברכים את כל שאר חודשי השנה.

מהי ברכתו של הקב"ה? "אתם ניצבים" – קיימים ועומדים וזוכים בדין, "היום" – היינו בראש-השנה, כדכתיב (איוב ב), "ויהי היום וגו'" ותרגם "והוה יום דינא רבא".

(כתר-שם-טוב (הוספות) סימן לא)

אתם ניצבים... למען הקים אותך היום לו לעם (כט,ט-יב)

"ניצבים" - מורה על גדלות וחשיבות, כמו "ונציב אחד אשר בארץ" (מ"א ד).

"אתם ניצבים... למען הקים אותך היום לו לעם" – העובדה שאנחנו עם ה' הוא מלכנו מורה על גדולתם של ישראל. שכן אדם אינו יכול למלוך אלא על בני-אדם כמותו, שהם בערך אליו, אך לא על עדר צאן, שאין להם שום ערך ויחס לגביו. יוצא אפוא שעובדת היות הקב"ה מלך על ישראל מלמדת שישאל הם, כביכול, "בערך" אליו.

מובן שגדלות זו אינה אלא תוצאה של כריתת הברית – "לעברך בברית ה' אלוקיך" (אך לאמיתו של דבר אין לנכרא שום ערך לגבי הבורא).

(אור-התורה דברים עמי קפ)

והתברך בלבבו לאמור שלום יהיה לי כי בשרירות ליבי אלך (כט,יח)

התרגום-יונתן מתרגם "והתברך" – "ויתייאש". כלומר: החוטא מתייאש מלקבל את השפעתו מעולם הקדושה, כי נדמה לו שאין לו עוד חלק באלוקי ישראל ח"ו. לפיכך הוא פונה אל ה'קליפות' כדי לקבל את השפעתו מהן.

(לקוטי-שיחות כרך ד עמ' 1185)

ובחרת בחיים (ל,טו-יח)

יש לדקדק בזה: וכי מי הוא שאינו הפץ בחיים? אדרבה, רואים שדווקא מי שאוהב חיים, נמשך אל ההפך, לתענוגי העולם הזה!?

אלא יש מים עליונים, דהיינו התענוג באלוקות; ויש מים תחתונים – תענוגות העולם. יש לבחור בחיים ובתענוג העליון, בחינת עץ החיים, ולמאוס בתענוגים גשמיים, מים תחתונים, בחינת עץ הדעת – טוב רע.

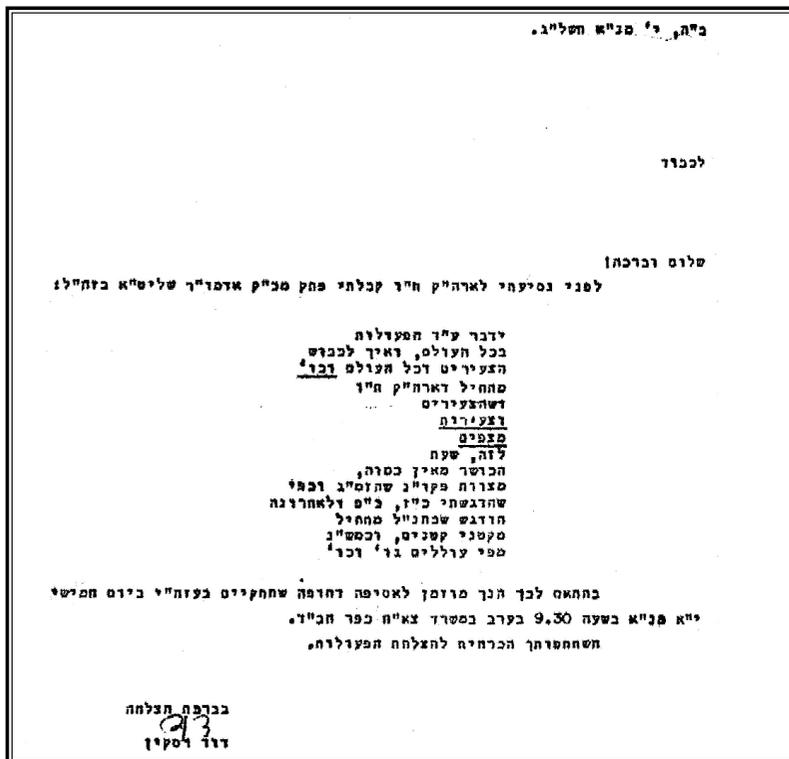
(לקוטי-תורה ואתחנן יא, ב)

"פיקוח-נפש שהזמן גרמא"

לפני שלושים שנה, בחודש מנחם-אב תשל"ג, ביקר בארץ הרה"ח הרב דוד שיחי' רסקין, יו"ר צעירי-אגודת-חב"ד בארצות-הברית □ קודם נסיעתו קיבל פתק מהרבי שבו הופיעו ביטויים בלתי רגילים □ האם רמו הרבי למלחמת יום-הכיפורים שבשער?

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

ראש-חודש מנחם-אב תשל"ג. הרה"ח הרב דוד שיחי' רסקין בא לביקור בארץ-הקודש. קודם נסיעתו קיבל מיוחד מהרבי אשר בו הוראות הבאות (לקוטי-שיחות כרך כב עמ' 345):

הזמנה ששיגר הרב רסקין לקראת כינוס עסקנים ופעילים שערך בי"א במנחם-אב בכפר-חב"ד

ניצוצי רבי

ידבר על-דבר הפעולות בכל העולם
 ואיך לכבוש הצעירים בכל העולם וכו'
 מתחיל דאה"ק ת"ו ושהצעירים וצעירות
 מצפים לזה,
 שעת הכושר מאינן כמוה,

ב"ה

Tel.: HYecloth 3-9251
 PResident 8-4270

TZEIREI AGUDAS CHABAD
 LUBAVITCH YOUTH ORGANIZATION
 Under the Auspices of
 שו"ת אגודת חב"ד
 Central Office • לשכת המרכזית
 770 EASTERN PARKWAY • BROOKLYN 13, N. Y.

צעירי אגודת חב"ד
 תחת וסיאות
 כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש

ב"ח, י"ט מנחם-אב, השל"ג.

כבוד הרה"ח עוסק בצ"צ רב פעלים
 הר"ר ישראל ש"ל לייבוב, יו"ר
 צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו,

שלום וברכה!

במענה על הדו"ח שהעברתי לכ"ק אדמו"ר שליט"א אודות בקורי באה"ק
 ואודות הפעולות הברוכות שראיתי, ואותן שהיו אמה שעה בתכנון בלבד, תואיל
 כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

נתקבל ות"ח, כן ישו"ט מהמשך טוב בכ"ז.

לקמן מפורטות הנקודות אותן א' רשמתי בדו"ח, א'שש ופשוט שהמענה הנ"ל
 שייך לכל המתעסקים בכך, ומכולם יש לשמוע בשו"ט מהמשך הפעולות.

א) באסיפה שהתקיימה במשרדו של ר"א וולף ש"ל בלוד דובר ע"ד הפרסום חמוקם
 והפרסום אחר הפעולות שהיערכנה (הנ"ל ע"י ר"י ש"ל וולף) וכן ע"ד דרישה
 כ"ק אדמו"ר שליט"א להוצאת קובצי תורה - השייך לשלש כוללי חב"ד באה"ק.

ב) באסיפה שהתקיימה במשרדו של ר"ש ש"ל חצר חוקם ועד להפצת חזרת משניות
 בע"פ, בראשות ר"י ש"ל בינזבורג ועל ידו ר"א ש"ל בן-שחר ור"מ ש"ל פרידמן.

ג) על ארגון פעילויות ע"י אכרס כפר-חב"ד נחמנוז ר"א ש"ל פרידמן, ר"י
 ש"ל הערצל, רש"ו ש"ל לבקובקר, ר"א ש"ל גולדברג, ר"י ש"ל ווילנקין, ר"ו
 ש"ל גופיץ. האחראים ר"מ ש"ל לרר.

ד) על הוספת פעילויות במסגרת אה"ה, האחראים: חת" שלמה ש"ל ויגלר והח"ת
 יוסף יצחק ש"ל לבקובקר ועוד. (על הדו"ח שנתקבל מהנ"ל מהנסיעות של ש"מ
 דברים שאל הרב חזקוני ש"ל מרדע בבתי"ל סטווימיס נכחו מספר קמן בלבד של
 אנשים, ונכון להזכירם ע"י).

ה) בסעודת העולים בכפר-חב"ד נאמתי ביום ט' באב אודות הינוך הכשר, והאחראי
 להמשך הפעולות במקום: ר"צ ש"ל העכט.

ו) במסדר צא"ח כת"א דובר ע"ד יצירת קשר עם כל מעונות העולים החדשים.
 ז) לש"פ עקב צריכים היו לנסוע 72 פאנטי למקומות שונים. מה הי' לפועל
 ושהן התוצאות.

ח) הב"א אלי' ש"ל מייגין (מיידי ר"ש ש"ל פרוט) חובא לכפר-חב"ד מפעון
 העולים בצפת. היש השגך לענין?

ט) בנה"ח נחמנה ר"ב ש"ל לשם ועוד, על הגברת הפעילות במקום וגיטו כחות
 נוספים לעבודה.

ניצוצי רבי

- ב -

י) בנה"ח קבל על עצמו ר"מ ש"ל פרידמן להגביר הפעילות בקרב עולי רוסיה
 וכן השגת פעיליט נוספים.

יא) על פעילות צא"ח בירושלים והעמדת אנשים נוספים לעבודה, דובר עם ר"ש
 ש"ל בלוי.

יב) על הגברת הפעילות במסגרת ביכ"נ הצ"צ דובר עם ר"י ש"ל ונחמנוז יו"בויץ.

יג) הפרופ' ירמיה' ש"ל ברנובר קבל ע"ע להגביר הפעילות בקרב האקדמאים ובפרט
 במעונות העולים החדשים.

יד) בלוד נחמנה ר"י ש"ל רייניץ לעמוד בראש הועד שהוקם לפעילות.

טו) אודות ר"מ ש"ל סלונים הזכרתי פעולתו הנמרצת בקרב ח"ב לארגון מבצע
 המאת הילדים לכותל המערבי, וכן אודות אסיפת מורי הרשה שהיתה אמורה להתקיים.

טז) הזכרתי עבודתו של ר"מ ש"ל פרידמן בצא"ח כפ"ח, ובפרט ארגון וסידור
 האורחים בעש"ק בין המשפחה וארגון סדר יומם. דובר ע"ד כחות נוספים לעזרתו.

יז) ברחובות נערכה התוועדות בביכ"נ הרב מחפז, ור"ש ש"ל איידלמן קבל על
 עצמו הפעילות במקום.

יח) בקריית-גת דובר עם רש"ב ש"ל וולטא אודות הקמת קייטנות נוספות בסביבות
 קריית-גת.

יט) בחיפה עבודה ר"ר ש"ל דונין ור"י ש"ל פייזין, ומצפים להמשך פעילות
 הקייטנה במקום ולהוצאות לגבי העברת ילדים לישיבות.

כ) בעפולה ר"ש ש"ל רוזנברג, קבל ע"ע להשתדל לעורר האברכים שסביבו לפעילות.

כא) ה"פרטיזן" ר"ז ש"ל ווילמובסקי בקר עמי בצוותא במקומות הנ"ל, וקבל
 ע"ע להמשך ולשמור על הקשר עם כל פעילים הנ"ל.

כב) הזכרתי כי ר"מ ש"ל נפירסטוק מעודד ומשגיח על פעולות הח"ת בזמנם הפנוי.
 ובוודאי יראה כי"ר זכות לעצמו לעורר כל המתעסקים להתמיד בפעילויות
 ולבשר בשו"ש לנה"ר כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובזכותם ובזכות עוללים ויונקים
 יולייכנו קומטיות לארצנו.

בכבוד רב ובגריכת כס"ס
 דוד ראסקין

קום התהלך בארץ

שלח הרב רסקין לעסקני חב"ד בארץ איגרת
 ובה סיכום הנקודות העיקריות שהעלה בדו"ח
 לרבי. מהאיגרת אנו למדים על המסע שערך
 הרב רסקין ברחבי ארצנו, שבמהלכו עורר את
 אנשי ועסקניהם לשורה ארוכה של פעולות
 ציבוריות - עם עולים-חדשים וותיקים, עם
 מבוגרים ועם נוער, בקרב אנשי ומחוצה לו.
 המסמך שלפנינו הוא צילום האיגרת
 להרה"ח הרב ישראל לייבוב ז"ל, אז יו"ר צא"ח
 באה"ק.

הרב רסקין אכן ניצל את ביקורו בארץ-
 הקודש לעניינים הנ"ל ולאחר מכן כתב לרבי
 דו"ח מפורט על פעולותיו בארץ. על דו"ח זה
 נתקבלה התשובה: "נתקבל ות"ח, כן יבשו"ט
 [=יבשר טוב] מהמשך טוב מכל זה".
 בהמשך נקרא לשיחה עם הרב חודקוב
 שביירר אצלו על תוצאות חלק מהביקורים
 והפעולות. מאוחר יותר (בי"ט במנחם-אב)